ପ୍ରୟାଗ ଉପନିବେଶ ଆବାସ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ ସହକାରୀ ସମିତି ଲିମିଟେଡ୍

ବନାମ

ଆହ୍ଲାବାଦ ବିକାଶ ପ୍ରାଧିକରଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜଣେ

ଏପ୍ରିଲ୍ 16, 2003

[କେ.ଜି. ବାଲକୃଷ୍ଣନ୍ ଏବଂ ପି. ଭେଙ୍କଟରାମ ରେଡ୍ଡୀ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଦ୍ୱୟ]

ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିନିୟମ, 1894; ଧାରା 17, 18 ଏବଂ 30: ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ-ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ-ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ-କ୍ଷତିପୂରଣର ବୃଦ୍ଧି-ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର-ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଗଲା: ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିବା ଆବେଦନକୁ ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭାବେ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଯେତେବେଳେ ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ ଦାଖଲ ଆବେଦନରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରାଯାଇନଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ-ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିବା କ୍ଷତିପୂରଣ ବିଷୟରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପାଇଁ ଅଦାଲତଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଅଭାବ ରହିଛି ।

ପ୍ରତିପକ୍ଷ-ପ୍ରାଧିକରଣ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିନିୟମର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ କେତେକ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏକ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାରିତ ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ପୃକ୍ତ ଜମିଟି ସରକାରୀ ଜମି ଥିଲା ଏବଂ ପୂର୍ବରୁ ଏହା ପଟ୍ଟାଧାରୀଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପଟ୍ଟା ଅବଧି **1960** ମସିହାରେ ଶେଷ ହୋଇଥିଲା । ଯେହେତୁ ଉଭୟ ସରକାର ଏବଂ ପଟ୍ଟାଧାରୀ ଉକ୍ତ ଜମି ବାବଦରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିଥିଲେ, ବିଶେଷ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀ (ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ.) ଏହି ବିବାଦକୁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା **30** ଅଧୀନରେ ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଅଦାଲତ ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରା **18** ଅଧୀନରେ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଆବେଦନ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ନଥିରେ ଥିବା ଦେଖିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଆବେଦନରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରାଯାଇନଥିବାରୁ, ଅଦାଲତ ଏହି ଆବେଦନକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଆବେଦନ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ଅପିଲକାରୀଙ୍କୁ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ପାରିତ କଲେ ଏବଂ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି, କ୍ଷତିପୂରଣ ବୃଦ୍ଧି କରି ଏବଂ ସରକାର ଓ

ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ଅନୁପାତରେ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ଭାଗ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ଏହାର ଫଏସଲା କଲେ । ପ୍ରତିପକ୍ଷମାନେ ଏହି ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ବାତିଲ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଏହି ଅପିଲ କରାଯାଇଛି ।

ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା ଯେ ଯେହେତୁ ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଆବେଦନ, ପୂର୍ବରୁ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ଆବେଦନ ସହିତ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା, ତେଣୁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା **18** ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ସଠିକ ଥିଲା ।

ପ୍ରତିପକ୍ଷଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ନିବେଦନ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଯେହେତୁ ଧାରା **18** ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ଦାଖଲ କରାଯାଇନଥିଲା, ତେଣୁ ଏପରି ଆବେଦନକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଆବେଦନ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଦାଲତଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଅଭାବ ରହିଛି ।

ଏହି ଅପିଲକୁ ଖାରଜ କରି, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ

ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ: **1.1.** ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. (ବିଶେଷ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀ) ଙ୍କ ଚିଠି ସ୍ୱୟଂ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିନିୟମର ଧାରା **18** ଅଧୀନରେ କରାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଅଧିନିୟମର ଧାରା **18** ଅଧୀନରେ ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିବାରେ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତି ତ୍ରୁଟି କରିଥିଲେ । ଅଧିନିୟମର ଧାରା **30** ଅଧୀନରେ ବିଚାରାଧୀନ ଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣରେ ସମିତିକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରିବା ଏବଂ ଏହାକୁ ଧାରା **18** ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭାବେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବା ବେଆଇନ ଥିଲା ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ସଠିକ୍ ଭାବେ ରଦ୍ଦ କରାଯାଇଛି ।

1.2. ଏହା ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଯେ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିନିୟମର ଧାରା **18** କିମ୍ବା **30** ଅଧୀନରେ ମାମଲାଟିକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଗଲେ ହିଁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତଙ୍କ ନିକଟରେ କେବଳ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିବା ଆପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଏବଂ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ବିଚାରାର୍ଥେ

ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତ ତାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ପରିସରକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିବା ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରମଥନାଥ ମଲ୍ଲିକ ବାହାଦୁର ବନାମ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ସଚିବ, **AIR (1930) PC 64;** *ମହମ୍ମଦ ହସନୁଦ୍ଦିନ୍ ବନାମ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ*, **[1979] 2 SCC 572;** *କେ. କଙ୍କରତ୍ନା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ*, **[1964] 6 SCR 294 ଏବଂ** *ଆଜମ୍ ଲିଙ୍ଗାନ୍ନା ବନାମ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀ*, **[2002] 9 SCC 426,** ମାମଲାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଗଲା ।

1.3. ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ, ଧାରା **18** ଅଧୀନରେ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ଅପିଲକାରୀ-ସମିତି ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ନଥିଲେ । ଆବେଦନ କରାଯାଇଥିବା ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା ପତ୍ରକୁ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସଠିକ୍ ଭାବେ ସନ୍ଦେହଜନକ ଭାବେ ଚିହ୍ନିତ କରିଛନ୍ତି ଯେହେତୁ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଚିଠିରେ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଭାବରୁ, କ୍ଷତିପୂରଣ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରଶ୍ନର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ନଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଏପରି ଆପତ୍ତି ଅଦାଲତଙ୍କୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା, ସେତେବେଳେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ଥିଲା ।

ଦେୱାନୀ ଅପିଲୀୟ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର: ଦେୱାନୀ ଅପିଲ ସଂଖ୍ୟା 3064/2000 ।

ଏଫ୍.ଏ. ସଂଖ୍ୟା 628/1995 ରେ ଆହ୍ଲାବାଦ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ 11.2.1998 ତାରିଖର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ।

ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ସୁନୀଲ ଗୁପ୍ତା, ପ୍ରମୋଦ ଦୟାଲ ଏବଂ ସୁଶ୍ରୀ ଲିପିକା ଶର୍ମା ।

ପ୍ରତିପକ୍ଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଡି.ଏ. ଦଭେ, ରାକେଶ ୟୁ. ଉପାଧ୍ୟାୟ, ବି.ପି. ଯାଦବ ଏବଂ ଟି.ଏନ୍. ସିଂହ ଏବଂ ଏ.କେ. ଶ୍ରୀବାସ୍ତବ ।

ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ରାୟ **ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି କେ.ଜି. ବାଲକୃଷ୍ଣନ୍ଙ୍କ** ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଆହ୍ମାବାଦ ସହରର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ସରକାରୀ ପ୍ରଶାସନିକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଅଧୀନରେ ଆସୁଥିବା 2 ବିଘା, 5 ବିଶ୍ୱା ଏବଂ 8 ଧୂର ପରିମାଣର ଜମି ଆହ୍ମାବାଦ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରାଧିକରଣର ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ଏକ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଜିଲ୍ଲା କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିନିୟମ, 1894 (ସଂକ୍ଷେପରେ "ଅଧିନିୟମ") ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଅଧିନିୟମର ଧାରା 4(1) ଅଧୀନରେ ଅଧିସୂଚନା 13.1.1987 ତାରିଖରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଧାରା 6(1) ଅଧୀନରେ ଘୋଷଣା 6.2.1987 ତାରିଖରେ କରାଯାଇଥିଲା । ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 ଅଧୀନରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ 25.5.1987 ତାରିଖରେ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ବିବାଦୀୟ ଜମି ସରକାରୀ ଜମି ଥିଲା ଯାହା ଶିବ ନାରାୟଣ ଚୌଧୁରୀ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାରାୟଣ ଚୌଧୁରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଟ୍ଟାରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପଟ୍ଟାର ଅବଧି 1960 ମସିହାରେ ଶେଷ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ନବୀକରଣ କରାଯାଇନଥିଲା । 25.5.1987 ତାରିଖରେ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାରିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କ୍ଷତିପୂରଣ ରାଶି 9,80,565.06 ଟଙ୍କା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଯେହେତୁ ଉଭୟ ସରକାର ଏବଂ ପଟ୍ଟାଧାରୀମାନେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିଥିଲେ, ତେଣୁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀ (ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ.) 12.10.1987 ରେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ ଏହି ବିବାଦକୁ ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରିଲେ । ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣଟି 1987 ର ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ମାମଲା ସଂଖ୍ୟା 124 ଭାବେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ମାମଲାଟି ଆହ୍ମାବାଦର 11ଶ (ଏକାଦଶ) ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବିଚାରାଧୀନ ଥିଲା । ମାମଲାଟି ସେପରି ବିଚାରାଧୀନ ଥିବା ସମୟରେ, ଆହ୍ମାବାଦର ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତି 11.8.1992 ତାରିଖରେ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କୁ ଏକ ପତ୍ର ପ୍ରେରଣ କରି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ମାମଲାର ନଥି ଅନୁଧାନରୁ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଅପିଲକାରୀ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରୟାଗ ଉପନିବେଶ ଆବାସ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ ସହକାରୀ ସମିତି ଲିମିଟେଡ୍ (ଅପିଲକାରୀ-ସମିତି) ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଆବେଦନ ନଥିରେ ରହିଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି ଏବଂ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରେ ସେହି ଆବେଦନ ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇନାହିଁ । ତେଣୁ, ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଲୋଡ଼ାଯାଇଥିଲା । ଏହି ପତ୍ରର ଉତ୍ତରରେ, ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଉତ୍ତର ପଠାଇ ଜଣାଇଥିଲେ

ଯେ ଏପରି ଏକ ଆବେଦନ ମଧ୍ୟ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏକ ତ୍ରୁଟି ହେତୁ, 12.10.1987 ତାରିଖର ପତ୍ରରେ ତାହା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏହି ଚିଠି ପାଇବା ପରେ, ଏକାଦଶ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତି ଅପିଲକାରୀ-ସମିତିକୁ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଥିବା ପରି ମାମଲାରେ ଆଗେଇ ଥିଲେ । ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଜମି ପାଇଁ, ବଜାର ମୂଲ୍ୟ ବର୍ଗ ଗଜ ପ୍ରତି 1,400 ଟଙ୍କା ହେବ । କ୍ଷତିପୂରଣର ସତୁରୀ ପ୍ରତିଶତ ରାଶି ଅପିଲକାରୀ-ସମିତିକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ପଚିଶ ପ୍ରତିଶତ ରାଶି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାରିତ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ପ୍ରୟୋଜକ ପ୍ରାଧିକରଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଆହ୍ମାବାଦ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରାଧିକରଣ (ଏଡିଏ) ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆପତ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା । ଏଡିଏ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲା ଯେ କ୍ଷତିପୂରଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ କୌଣସି ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ କ୍ଷତିପୂରଣ ବୃଦ୍ଧି ମଞ୍ଜୁର କରିବା ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ନଥିଲା । ଏହା ନିବେଦନ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଅପିଲକାରୀ-ସମିତି ଅଧିଗ୍ରହଣ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନରେ ଭାଗ ନେଇନଥିଲେ, ତେଣୁ ସେମାନେ ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହକ୍‌ଦାର ନଥିଲେ। ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏଡିଏ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଉଠାଯାଇଥିବା ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ କୌଣସି ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିବା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦେଶିତ କ୍ଷତିପୂରଣ ବୃଦ୍ଧିକୁ ବାତିଲ କରିଥିଲେ । ତେବେ, ପ୍ରଶ୍ନ ସଂଖ୍ୟା 2 ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍କର୍ଷ ଯେ ସମିତି କ୍ଷତିପୂରଣ ରାଶିର ସତୁରୀ ପ୍ରତିଶତ ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର ହେବେ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ପଚିଶ ପ୍ରତିଶତ ରାଜ୍ୟକୁ ଦିଆଯିବ, ତାହାକୁ କାୟମ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦୁଇଜଣିଆ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଖଣ୍ଡପୀଠଙ୍କ ରାୟକୁ ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଆପତ୍ତି କରାଯାଇଛି ।

ଆମେ ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ଅଧିବକ୍ତା ଏବଂ ପ୍ରତିପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଅଧିବକ୍ତାଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ଶୁଣିଲୁ । ଅପିଲକାରୀ-ସମିତିଙ୍କ ଅଧିବକ୍ତା ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ନିବେଦନ କଲେ ଯେ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ., ତାଙ୍କର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚିଠି ଦ୍ୱାରା ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ଯେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରେ ଅପିଲକାରୀ-ସମିତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ଆବେଦନ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନକରିବାରେ ଏକ ତ୍ରୁଟି ହୋଇଥିଲା, ଯଦିଓ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ନଥି ସହିତ ସେହି ଆବେଦନ ନିଜେ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା । ବିଜ୍ଞ ଅଧିବକ୍ତା ନିବେଦନ କରିଥିଲେ ଯେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ, ତେଣୁ, ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାରିତ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଓ ବୈଧ ଥିଲା ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଦ୍ଦ ହେବା ଯୋଗ୍ୟ ନଥିଲା । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ପ୍ରତିପକ୍ଷଙ୍କ ବିଜ୍ଞ ଅଧିବକ୍ତା ନିବେଦନ କରିଥିଲେ ଯେ ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ କୌଣସି ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ଯେହେତୁ ଏପରି କୌଣସି ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା, ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ଅଭାବ ଥିଲା ଏବଂ, ତେଣୁ, ବିଜ୍ଞ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାରିତ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅସିଦ୍ଧ ଅଟେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ସଠିକ୍ ଭାବେ ରଦ୍ଦ କରାଯାଇଛି ।

ବିଚାର ପାଇଁ ଉଠୁଥିବା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ କି? ସ୍ୱୀକୃତ ଭାବେ, ମୂଳ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କେବଳ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ, ବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ଥିଲା ଯେହେତୁ କିଏ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବ ସେ ନେଇ ବିବାଦ ଥିଲା ।

12.10.1987 ରେ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପଠାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରେ, କୌଣସି ପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିବା କ୍ଷତିପୂରଣ ବୃଦ୍ଧି ଦାବି ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କୁହାଯାଇନାହିଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରେ, ଅପିଲକାରୀ-ସମିତିକୁ ପକ୍ଷ ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇନାହିଁ । ପ୍ରଥମ ଦାବିଦାର ହେଉଛନ୍ତି ଶିବ ନାରାୟଣ ଲାଲ୍ ଚୌଧୁରୀ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଏଠାରେ ଅନ୍ୟ ଛଅ ଜଣ ଦାବିଦାର ଅଛନ୍ତି । ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଅପିଲକାରୀ-ସମିତି ଏପରି ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣରେ ପକ୍ଷ ନଥିଲେ । ବିଜ୍ଞ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତି ନଥିରେ ମିଳିଥିବା ଏକ ଆବେଦନ ଭିତ୍ତିରେ କିପରି ସ୍ୱୀକୃତିକରଣ

ଲୋଡ଼ିପାରିଲେ ତାହା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଏବଂ ଯଦି କୌଣସି ପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏପରି ଆବେଦନ କରାଯାଇଥିଲା, ତେବେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ଏବଂ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରେ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥାନ୍ତା । ଏହା ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଯେ ଅପିଲକାରୀ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ମାମଲାରେ ପକ୍ଷ ନଥିଲେ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ନଥିବା କୁହାଯାଉଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, କିପରି ଏବଂ କାହା ଅନୁରୋଧରେ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଲୋଡ଼ାଯାଇଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ ପତ୍ର ପରେ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣକୁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭାବେ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ପତ୍ରରେ ନିମ୍ନମତେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା:

> "ଏହା ଆପଣଙ୍କ 11.8.1992 ତାରିଖର ପତ୍ର ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଅଟେ ଯେଉଁଥିରେ ଆପଣ ପଚାରିଛନ୍ତି ଯେ 12.10.1987 ତାରିଖରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶିବ ନାରାୟଣ ଚୌଧୁରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଶୀର୍ଷକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣରେ, ପ୍ରୟାଗ ଉପନିବେଶ ସହକାରୀ ସମିତିର ଧାରା 30/18 ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା କି? ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଉଛି ଯେ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ନଥିରେ, ପ୍ରୟାଗ ଉପନିବେଶ ସହକାରୀ ସମିତି ଲିମିଟେଡ୍‌ର ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ମଧ୍ୟ ସଂଲଗ୍ନ ଅଛି । ସମ୍ଭବତଃ, ପୂର୍ବ 12.10.1987 ତାରିଖର ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରେ ତ୍ରୁଟି ହେତୁ ତାହା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇନଥିଲା ।"

ଉପରେ ଉଦ୍ଧୃତ ପତ୍ର ସ୍ୱୟଂ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ କରାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ବିଜ୍ଞ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତି ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିଲା ବୋଲି ଧରିନେବାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ତ୍ରୁଟି କରିଥିଲେ । ଅଧିନିୟମର ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ ବିଚାରାଧୀନ ଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣରେ ସମିତିକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ କରିବା ଏବଂ ଏହାକୁ ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭାବେ

ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବା ବେଆଇନ ଥିଲା ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ସଠିକ୍ ଭାବେ ରଦ୍ଦ କରାଯାଇଛି ।

ଏହା ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଯେ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 କିମ୍ବା 30 ଅଧୀନରେ ମାମଲାଟିକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଗଲେ ହିଁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତଙ୍କ ନିକଟରେ କେବଳ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିବା ଆପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଏବଂ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତ ତାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ପରିସରକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିବା ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ବିଭିନ୍ନ ନ୍ୟାୟିକ ପ୍ରାଧିକରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଚାର କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନ କରାଯାଇଥିବା ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ନିଷ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି *ପ୍ରମଥନାଥ ମଲ୍ଲିକ ବାହାଦୁର ବନାମ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବ*, AIR (1930) PC 64 । ଏହା ଏପରି ଏକ ମାମଲା ଥିଲା ଯେଉଁଠାରେ ଦାବିଦାର ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଲୋଡ଼ିଥିଲେ । ଦାବିଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ଆବେଦନରେ, ସେ କେବଳ ଜମିର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇଥିଲେ । ଦାବିଦାର ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଜମିର ମାପକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିନଥିଲେ । ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ, ଦାବିଦାର ଜମିର ମାପ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇଥିଲେ ଏବଂ ନୂତନ ମାପ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ । ଏହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଦାବିଦାର ଏହି ଆଦେଶର ପୁନଃରୀକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିକଟରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସଫଳ ହୋଇନଥିଲେ । ପୁଣି, ଅପିଲରେ, ଦାବିଦାର ମାପ ସମ୍ପର୍କରେ ସମାନ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇଥିଲେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହାକୁ ନାକଚ କରିଥିଲେ । ପ୍ରିଭି କାଉନ୍ସିଲର ନ୍ୟାୟିକ ସମିତି ନିମ୍ନମତେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିଲେ:

"ଲର୍ଡସିପ୍‌ଙ୍କର କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଏହି ଅଧିନିୟମ ଅଧୀନରେ ଅଦାଲତଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଏକ ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଅଟେ ଏବଂ ଏହି ଧାରାଗୁଡ଼ିକର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଦ୍ୱାରା ଏହା କଠୋର ଭାବେ ସୀମିତ ଅଟେ । କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ପ୍ରତି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଗଲେ ହିଁ ଏହା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, ଏବଂ ଏହା ସେହି ଆପତ୍ତିର ବିଚାର ପାଇଁ ସୀମିତ ଅଟେ । ତେଣୁ ଥରେ ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଗଲେ ଯେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଏକମାତ୍ର ଆପତ୍ତି ହେଉଛି କ୍ଷତିପୂରଣର ପରିମାଣ ପ୍ରତି

କରାଯାଇଥିବା ଆପତ୍ତି, କେବଳ ତାହା ହିଁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିବା "ବିଷୟ" ଅଟେ, ଏବଂ ଅଦାଲତଙ୍କ ନିକଟରେ ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜିନିଷ ନିରୂପଣ କିମ୍ବା ବିଚାର କରିବାର କୌଣସି କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।"

ଅନ୍ୟ ଏକ ମାମଲାରେ, ଅର୍ଥାତ୍, *ମହମ୍ମଦ ହସନୁଦ୍ଦିନ୍ ବନାମ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ*, [1979] 2 SCC 572 ରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ:

"ସୀମିତ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ କେବଳ ହକ୍‌ଦାର ନୁହଁନ୍ତି ବରଂ ସେହି ମାମଲା ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ କୁହାଯାଉଛି ତାହା ତାଙ୍କର ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଆସୁଛି କି ନାହିଁ ଏବଂ ଏପରି ନ୍ୟାୟାଧିକରଣଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର କେତେକ ତଥ୍ୟ କିମ୍ବା ପରିସ୍ଥିତିର ସ୍ଥିତି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ କି ନାହିଁ ତାହା ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଏହାକୁ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତି ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି କି ନାହିଁ ତାହା ଦେଖିବା ଏହାର ସ୍ପଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଏବଂ ଯେହେତୁ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଏହାକୁ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଅଧିନିୟମରୁ ତାହାର କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଅଧିନିୟମ ମଧ୍ୟ ସେହି ସର୍ତ୍ତାବଳୀକୁ ସଂଜ୍ଞାୟିତ କରେ ଯାହା ଅଧୀନରେ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ, ଏହା କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଯେ ସେହି ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ କୌଣସି ମାମଲାରେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ, ଏହା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ସେହି ମାମଲାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ବାସ୍ତବରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି । ଯେପରି ପ୍ରିଭି କାଉନ୍ସିଲ ଦ୍ୱାରା *ନୁସରୱାଞ୍ଜି ପେଷ୍ଟନ୍‌ଜି ବନାମ ମୀର ମୈନୁଦ୍ଦିନ୍ ଖାନ୍* ମାମଲାରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ ଯେଉଁଠାରେ ସଂସଦର ଏକ ଅଧିନିୟମ ଦ୍ୱାରା ଅଦାଲତକୁ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର କେବଳ ସେହି ଅଧିନିୟମରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥାଏ, ଏହା ଏକ ସାର୍ବଜନୀନ ନିୟମ ଯେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ସର୍ତ୍ତାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ, କାରଣ ଯଦି ସେଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରା ନଯାଏ ତେବେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ ।"

କେ. କଙ୍କରଡ୍ଡନ୍ନା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ, [1964] 6 SCR 294 ମାମଲାରେ, ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀ ବିଭିନ୍ନ ଦାବିଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷତିପୂରଣ

ରାଶିର ବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଅପିଲକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଛଅ ଜଣ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ ଏବଂ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିରୂପଣ ପାଇଁ ମାମଲାଟିକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରିବାକୁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଆବେଦନ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ମାମଲାଟି ଅଦାଲତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସିଲା, ଏହା ଏହି ଭିତ୍ତିରେ ଆଗେଇଥିଲା ଯେ ଏହାକୁ କରାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କେବଳ କ୍ଷତିପୂରଣର ବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ସୀମିତ ନଥିଲା ବରଂ କ୍ଷତିପୂରଣର ପରିମାଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ତେବେ, ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣର ଅଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଆପତ୍ତି ଉଠାଯାଇନଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ମାମଲାଟି ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସିଲା, ସରକାରୀ ଓକିଲ ଏହି ଆପତ୍ତି ଉଠାଇଥିଲେ । ଯଦିଓ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏହି ଯୁକ୍ତି ଉଠାଇବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଏହା ସେହି ଯୁକ୍ତିକୁ ନାକଚ କରିଥିଲେ । ଅପିଲକାରୀମାନେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣର ଅଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଧସ୍ତନ ବିଚାରପତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଯୁକ୍ତି ଉଠାଇବାରେ ରାଜ୍ୟର ବିଫଳତା ଅନୁସାରେ, ରାଜ୍ୟ ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥିବା ଧରିନିଆଯିବ । ଏହି ଯୁକ୍ତିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ:

> "..... କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଉପରେ ହିଁ ମାମଲାଟି ଅଦାଲତଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଏ । ଏପରି ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯିବା ପରେ ହିଁ ଅଦାଲତ ଅଧିନିର୍ଣ୍ଣୟ ପ୍ରତି ଜଣେ ଦାବିଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଆପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ନିରୂପଣ କରିବାକୁ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଧାରା 21 ଅଦାଲତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ପରିସରକୁ ଆପତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର ପାଇଁ ସୀମିତ କରେ । ଏହି ପ୍ରାବଧାନଗୁଡ଼ିକ ତେଣୁ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଅଦାଲତଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର କେବଳ ତାଙ୍କୁ କରାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭିତ୍ତିରେ ହିଁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ନିଃସନ୍ଦେହରେ, ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେହି ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କେବଳ ବିଭିନ୍ନ ଦାବିଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷତିପୂରଣର ବଣ୍ଟନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଥିଲା । ଏପରି ଏକ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଅଦାଲତକୁ ଏହା

ସହିତ ସିଧାସଳଖ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନଥିବା ବିଷୟର ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବ ନାହିଁ । ଏହା ବାସ୍ତବରେ କେବଳ ଏକ ବୈଷୟିକତା ନୁହେଁ କାରଣ *ନୁସରୱାଞ୍ଜି ପେଷ୍ଟନ୍‌ଜି ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ମୀର ମୈନୁଦ୍ଦିନ୍ ଖାନ୍ ୱାଲଦ୍ ମୀର ସୁହ୍ରଦ୍ଦିନ୍ ଖାନ୍ ବାହାଦୁର* ମାମଲାରେ ପ୍ରିଭି କାଉନ୍ସିଲ ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ପରି ଯେଉଁଠାରେ ଏକ ଅଧିନିୟମ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର କେବଳ ସେଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥାଏ, ଏହା ଏକ ସାର୍ବଜନୀନ ନିୟମ ଯେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ସର୍ତ୍ତାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରାଯିବା ଉଚିତ, ଏବଂ ଯଦି ସେଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରା ନଯାଏ, କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଏହା ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ଅଭାବର ଏକ ମାମଲା ଥିଲା ଏବଂ କ୍ଷତିପୂରଣ ନିରୂପଣ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣର ଅଭାବ ଭିତ୍ତିରେ ଅଦାଲତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତି ଆପତ୍ତି କରିବାରେ ରାଜ୍ୟର ବିଫଳତା ପରିତ୍ୟାଗ କିମ୍ବା ନିହିତ ସମ୍ମତି ସହିତ ସମାନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବରେ, ଯେତେବେଳେ ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ଅଭାବ ଥାଏ, ତ୍ରୁଟିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ନିହିତ ସମ୍ମତି ଦ୍ୱାରା ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ।''

ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏକ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି *ଆଞ୍ଜମ୍ ଲିଙ୍ଗାନ୍ନା ବନାମ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଅଧିକାରୀ*, [2002] 9 SCC 426 ମାମଲାରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ପୂର୍ବରୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଧାରା 30 ଅଧୀନରେ କରାଯାଇଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣକୁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଥିବା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଭାବେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବାର କୌଣସି କ୍ଷମତା ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଦାଲତଙ୍କର ନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ, ଅଧିନିୟମର ଧାରା 18 ଅଧୀନରେ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା ଏବଂ ଅପିଲକାରୀ-ସମିତି ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ନଥିଲେ । ଏପରିକି 12.10.1987 ରେ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥିବା ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା ଆବେଦନକୁ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସଠିକ୍ ଭାବେ ସନ୍ଦେହଜନକ ଭାବେ ଚିହ୍ନିତ କରିଛନ୍ତି

ଯେହେତୁ 12.10.1987 ତାରିଖର ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ପତ୍ରରେ ଏସ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଓ. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇନଥିଲା । ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ଅଭାବରୁ, କ୍ଷତିପୂରଣ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରଶ୍ନର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ବିଚାରପତିଙ୍କ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ନଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଏପରି ଆପତ୍ତି ଅଦାଲତଙ୍କୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇନଥିଲା, ସେତେବେଳେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାରର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ଥିଲା । ଆମର ମତରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସଠିକ୍ ଅଟେ ଏବଂ ତାହା କୌଣସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକ କରେ ନାହିଁ । ଅପିଲରେ କୌଣସି ଗୁଣବତ୍ତା ନାହିଁ ଏବଂ ତଦନୁଯାୟୀ ମକଦ୍ଦମା ଖର୍ଚ୍ଚ ସହିତ ଏହାକୁ ଖାରଜ କରାଗଲା ।

ଏସ.କେ.ଏସ. ଅପିଲ ଖାରଜ ହେଲା ।

<u>ଅସ୍ୱୀକରଣ</u>

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ" ।

<u>ଭାଷାନ୍ତର :</u>

ଅମରେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର, ଅନୁବାଦକ,
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ ।